

رونمایی از اسرار ۷۰۰ ساله برج «آخنگان»

تحلیلی مستند درباره ناگفته‌های برج آجری ۱۷ متری که در ۲۲ کیلومتری مشهد ساخته شده و محل دفن بانویی ناشناس است

جواد نوابیان رودسری
culture@khorasannews.com

هیچ کدام از متون پیشینیان نیامده و تاکنون، تلاش‌های پژوهشگران عرصه تاریخ و باستان‌شناسی، برای شناخت سرگذشت این برج، به فرجامی درخور نرسیده است. فقدان اسناد قابل اتکا، محققان را به‌وادئ تشتت در اظهارنظر کشانده و نقل‌قول‌های متفاوت و گاه متضادی را بر زبان آن‌ها جاری کرده، اما هنوز به‌پرسش‌هایی که دربارهمیل آخنگان مطرح‌می‌شود، کسی پاسخی درخور نداده است.

■ کاربری برج آخنگان

تا آن‌جا که به چشم می‌آید، برج آخنگان، برجی با ارتفاع ۱۷ متر را روی سکویی مدور با هشت نیم‌ضلعی بنا کرده‌اند. رأس بنا، سقفی مخروطی شکل و بسیار زیبا دارد که تزیینات و کاشی‌کاری لاجوردی و فیروزه‌ای آن، تداعی‌کننده معماری دوره تیموری است. موضوعی که البته، به برخی در انتساب آن تردیدهایی روا داشته‌اند. به احتمال زیاد، از نوع برج‌های مقبره‌ای است و در آن سنگ قبری به ابعاد ۱۱۰×۵۰×۴۰ سانتی‌متر، از جنس سنگ آهک قرار دارد و پژوهش‌های اخیر، وجود اسکلت انسان را در این گور جای اثبات کرده است. جای شگفتی است که بزرگانی مانند روانشاد استاد محمدکریم پیرنیا، صاحب‌نظر نام‌آشنای عرصه معماری ایرانی و اسلامی، در کتاب ارجمند «آشنایی با معماری اسلامی ایران» نظری جز این را ارائه می‌کند و می‌نویسد: «آثار آتش در میان دو گنبد میل اختجان به چشم خورده و به نظر می‌رسد که در آن آتش می‌افروختند و با این عمل در شب و روزهای مه‌آلود به راهنمایی مسافران می‌پرداختند.» حال آن‌که کاربری اصلی بنا، آشکارا مقبره است و فعلاً نمی‌توان با توجه به شواهد موجود، فرض دیگری را مطرح کرد. به نظر می‌رسد، احداث چنین برج‌هایی به عنوان مقبره، در دوره‌ای خاص از تاریخ خراسان که به احتمال زیاد مربوط به پس از روی کار آمدن ایلخانات و حمله عالم‌سوز مغولان باشد، رایج بوده است؛ چنان‌که استاد رجبعلی لباف خانیکی در مقاله «آرامگاه غزالی» (مجله پاژ، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۷) بر شباهت بنای از بین رفته آرامگاه امام محمد غزالی با برج آخنگان اشاره دارد و می‌نویسد: «با توجه به نقشه بقعه و مصالح ساختمانی و کاشی‌های پراکنده در اطراف و الحاقات آن می‌توان حدس زد که احتمالاً بقعه همانند میل آخنگان واقع در ۷ کیلومتری شمال شرقی آن بوده است.» کارشناسان معتقدند که در انتساب بنا به دوره تیموری یا دست کم دوره پس از حمله مغول، نمی‌توان چندان تردید کرد. افزون بر ایندانه‌های معماری، این موضوع که تا بران و مناطق مسکونی اطراف آن، به استثنای مشهد، در ایلغار وحشیانه مغولان طعم نابودی را چشید و دیگر کمر راست نکرد، می‌تواند دلیلی برای پذیرش زمان حدودی ساخت برج آخنگان باشد که قدمت آن را به حدود ۷۰۰ سال قبل باز می‌گرداند؛ هرچند که ممکن است قدمت بنا، کمتر از این حد باشد.

در ۲۲ کیلومتری شهر مشهد، جایی میان تابران (شهر باستانی ولایت توس) و روستای تاریخی پاژ (زادگاه و محل سکونت حکیم ابوالقاسم فردوسی) در کنار جاده‌ای آسفالت که تا بران را به روستاهای تاریخی «رضوان» و «اندُرخ» وصل می‌کند، برجی آجری قرن‌هاست که نظاره‌گر حادثه‌ها و رویدادهای این خطه است، برجی که آن را با نام «میل آخنگان» (یا آخنجان) می‌شناسیم و به‌رغم شهرتی که دارد، هیچ درباره‌اش نمی‌دانیم. شاید از شگفتی‌های تاریخ باشد که رد و نشانی از این برج مُعظم، در

شده‌روی سنگ قبر وجود دارد. اهالی روستای آخنگان که برج در کنار آبادی آن‌ها ساخته شده است، می‌گویند که از پدرانشان درباره دوواژه ثبت شده روی سنگ قبر داخل برج، چیزهایی شنیده‌اند؛ واژه‌های «آهنگان» و «قمر الملک». درباره قمر الملک، نمی‌توان نظری حتی به احتمال داد، چرا که در تاریخ کمتر به چنین نامی برمی‌خوریم و شاید در عهدساخت‌بنا، چنین لقبی نایاب بوده باشد، اما درباره آهنگان می‌شود چنین فرض کرد که احتمالاً اشاره به نام روستا دارد و خواننده «آخنگان» را «آهنگان» خوانده است. این نیز ممکن است که اصلاً نام روستا و مکان آهنگان بوده و بعدها به آخنگان تغییر یافته است.

سوم: در تاریخی شفاهی، سه روایت درباره صاحب مقبره داخل برج وجود دارد؛ اول این که برخی وی را گوهر تاج، خواهر گوهر شادخاتون می‌دانند، دوم این که گروهی صاحب قبر را دختر هندی می‌دانند که در مسیر زیارت به سوی مشهد، در گذشته و پیکرش در محل برج مدفون شده است و سوم این که صاحب قبر بانویی به نام آهنگان خاتون است که نامش را گذشتگان بر سنگ قبر دیده‌اند.

از مجموع دلایل و چنان‌که آندره گُدار، معمار و باستان‌شناس معروف فرانسوی اعتقاد دارد، نیز آرایش و شکل تزیینات داخل و بیرون بنا، می‌توان تقریباً اطمینان یافت که مقبره از آن یک بانوست، اما کدام بانو؟ به کدام یک از این روایت‌هایمی‌شود بیشتر اعتنا کرد؟ واقعیت آن است که درباره اختصاص داشتن مقبره به شخصی بانام گوهر تاج که اتفاقاً خواهر گوهر شادخاتون هم بوده است، باید عمیقاً شک کرد؛ اولاً در تاریخ، تا جایی که نگارنده سطور جست‌وجو کرده است، نشانی از چنین خواهری برای گوهر شادوچودندارد. ثانیاً، باتوجه به ارادت گوهر شادخاتون به امام رضا(ع) – تا آن‌جا که پیکر مادرش را برای دفن به حرم رضوی منتقل کرد – بعید به نظر می‌رسد که وی اجازه دفن خواهرش را در ۲۲ کیلومتری مشهد داده باشد. به آهنگان خاتون و روایت مربوط به او نیز به دلایلی که گفتیم، نمی‌توان اعتماد کرد اما ماجرای دختری هندی، از هر جهت قابل بررسی است و به نظر می‌رسد که باید آن را کمی جدی بگیریم؛ هرچند که به لحاظ تاریخی، سندی برای اثبات آن نداریم اما می‌توان داستان آن را، حال نه درباره دختری هندی، اما درباره بانویی مسافرو البته متمول و ثروتمند، مورد توجه قرار داد.

■ معماری فرد مدفون در برج

طی چند دهه اخیر، تلاش‌ها برای شناسایی فرد مدفون در برج، همچنان ناکام مانده است. اما راه‌هایی برای شناسایی وی در دست داریم که کافی نیست، اما می‌تواند باعث کشف ناگفته‌هایی شود که تنها از مسیر «عقل تاریخی» قابل دسترسی است. اجازه دهید با هم این اماره‌ها را مرور کنیم: **نخست:** برج در مکانی خاص و با اهمیت در ازمنه قدیم قرار دارد. این مکان، نزدیک به دهکده اندرخ، از روستاهای بسیار قدیمی ناحیه توس است که در سال ۳۸۵ق، شاهد جنگی هولناک بود. جنگی که کارشناسان اداره میراث فرهنگی در لوجی که نزدیک برج آخنگان نصب کرده‌اند، ترجیح داده‌اند آن را «جنگ اندرخ» بنامند؛ عنوانی که البته سندیت تاریخی ندارد. شرح این جنگ را به اختصار، عبدالحی بن ضحاک گردیزی (در گذشته سال ۴۳۳ق) در کتاب مشهور «زین الاخبار» چنین آورده است: «و چون ابوعلی سیمجوری مذلت و حقارت خویش بدید، بغذر آمد، نیز عذرش نپذیرفتند و چون نومید شد، سوی گرگان رفت ... و امیر سبکتگین به هرات و پوشنگ بود و امیر محمود [غزنوی] به نیشابور بود به ضبط کردن اشغال آن ناحیت و ابوعلی [سیمجور و افاق] [بن عبد... خاصه] با لشکر گران بیامدند اندر سنه خمس و ثمنین و ثلثمائه (۳۸۵ق). پس امیر محمود به هرات آمد نزدیک پدر و از هر جای مدد خواستند و ابو نصر ابو یزید را به رسولی نزدیک خلف بن احمد (آخرین امیر دودمان صفاریان) حاکم سیستان فرستادند. [خلف] بیامد با لشکر ساخته و امیر فریغون از جوزجانان آمد. همچنین تره کان خلیج را نیز بخواند و خلف را به پوشنگ بگذاشتند و پسر او طاهر را با لشکر ببر دند و به طوس حرب کردند، به ده اندرخ. ابوعلی راهزیمت کردند و اسیران از دست او بیرون کردند و لشکر گاه‌وار اغارت کردند. این نبرد میان محمود غزنوی و پدرش با ابوعلی سیمجوری از داعیان حکومت خراسان در گرفت و با پیروزی غزنویان خاتمه یافت.

دوم: روی سنگ قبر داخل برج، نوشته‌هایی وجود دارد که در آن‌ها، آیات قرآن قابل شناسایی است، اما بقیه نوشته‌ها، در گذر زمان فرسایش یافته و عملاً نمی‌توان هیچ کلمه‌ای را شناخت. متأسفانه در بنا، بر خلاف مورد مشابه، کتیبه‌ای وجود ندارد یا اگر هم وجود داشته، در گذر روزگار محو شده است، اما نشانه‌های بومی درباره نوشته‌های حک

تاریخ اجتماعی

مجلس «چای خوری»

به صرف «سوت سماور»!

رودسری – مردم ایران تقریباً از دوره صفویه با چای آشنایی داشتند، با این حال این نوشیدنی در آن دوره نوشیدنی لاکچری به حساب می‌آمد و به دلیل قیمت بالا، هر کسی توانایی خرید چای و نوشیدن آن را نداشت، اما در سال ۱۳۱۴ق / ۱۲۷۵ش بالاخره کاشف السلطنه آستین بالا زد و چای را به ایران آورد و در لاهیجان، کشت آن را آغاز کرد. به این ترتیب، چای وارد زندگی مردم ایران شد و طی ۱۲۷ سال گذشته، توانست جای قهوه را در زندگی روزمره ما بگیرد. جالب این جاست که به تدریج، برنامه‌ها و ضایعات‌هایی هم حول موضوع چای شکل گرفت که بی‌شباهت به انواع اروپایی و آمریکایی این جور مهمانی هان بود. یکی از این مهمانی‌ها توسط قمر السلطنه، همسر میرزا حسین‌خان سپهسالار، سیاستمدار و صدراعظم دوره ناصرالدین‌شاه برگزار می‌شد که در نوع خودش، هم جالب بود و هم پر در سروس دست‌ان‌خیز کلا به تعطیلی کشیده شد! ماجرا از این قرار بود قمر السلطنه، چون اولادی نداشت، همیشه به دنبال سرگرمی تازه می‌گشت تا این که برای اوسماوری از روسیه آوردند که هنگام جوشیدن آب، صدایی شبیه صدای «سُرنا» از آن بیرون می‌آمد. این سماور – به قول امروزی‌ها – با آن «آپشن» جذاب، دستمایه فخر فروشی و پُژ دادن قمر السلطنه شد و به ویژه در روزهای عید، خانواده‌های اعیان را برای صرف چای و شنیدن صدای سوت سماورش دعوت می‌کرد! ماجرای سماور مخصوص قمر السلطنه، به تدریج حسادت برخی از خانم‌های درباری را برانگیخت و آن‌ها به لطایف‌الحیل، کوشیدند تا وجود چنین سماوری را خلاف شرع معرفی کنند؛ در حالی که ابتدا چنین نبود نمی‌شد به سماور قمر السلطنه از این‌وشده‌ها چسباند! با وجود این، کار چنان بالا گرفت که زنان حرم ناصرالدین‌شاه هم برای زدن زیرآب سماور قمر السلطنه، هم‌داستان شدند. شاه قاجار که حوصله مرافعه و درگیری اهل حرم را نداشت، دستور داد بساط سماور سوت‌زن را جمع کنند و آن را به انبار شاهی ببرند. این سماور در درس‌ساز تادوره احمدشاه نیز در انبار شاهی موجود بود و پس از آن دیگر دیده‌نش!

فراخوان مناقصه عمومی همراه با ارزیابی کیفی شماره ۱۹/۱۴۰۲ (مرحله دوم)

شرکت عمران شهر جدید گلپه‌ار وابسته به وزارت راه و شهرسازی در نظر دارد مناقصه مشروحه ذیل را از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت برگزار نماید، لذا از کلیه شرکت‌های واجد شرایط دعوت می‌گردد جهت دریافت اسناد مناقصه از تاریخ انتشار آگهی به درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت به آدرس: www.setadiran.ir مراجعه نمایند. ضمناً کلیه مراحل مناقصه از دریافت اسناد ارزیابی و تکمیل و ارائه پیشنهادات و بازگشایی پاکتها از طریق سامانه یاد شده انجام خواهد شد. لازم است مناقصه گران در صورت عدم عضویت قبلی، مراحل ثبت نام در سایت مذکور و دریافت گواهی امضاء الکترونیکی را جهت شرکت در مناقصات محقق سازند.

موضوع مناقصه	مبلغ برآورد اولیه (ریال)	مبلغ تضمین شرکت در فرآیند ارجاع کار (ریال)	صلاحیت و پایه پیمانکاران	شماره فراخوان سامانه ستاد
احداث پیاده راه و پیاده‌روسازی محلات در فاز ۲۰ شهر جدید گلپه‌ار (مرحله دوم)	۵۰۳/۹۸۵/۹۸۵/۳۴۷۲ ریال	۰۰۰/۴۵۰/۱۷۲۸۱ ریال	حداقل پایه ۵ رشته ابنیه از سازمان مدیریت و برنامه ریزی و گواهینامه صلاحیت ایمنی پیمانکاری صادره از وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۲۰۰۲۰۱۲۷۶۰۰۰۰۱۹

- مهلت دریافت اسناد استعلام ارزیابی کیفی: از تاریخ انتشار آگهی لغایت پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۲/۰۴/۳۱
- آخرین مهلت تکمیل و ارسال اسناد ارزیابی: پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۴
- تاریخ بازگشایی پاکت‌های الف و ب: ساعت ۹ مورخ: ۱۴۰۲/۰۵/۱۵
- تاریخ بازگشایی پاکت‌های پیشنهادی قیمت(ج): ساعت ۱۳ مورخ: ۱۴۰۲/۰۵/۱۵

روابط عمومی شرکت عمران شهر جدید گلپه‌ار

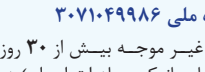
فراخوان مناقصه عمومی همراه با ارزیابی کیفی شماره ۲۰/۱۴۰۲ (مرحله دوم)

شرکت عمران شهر جدید گلپه‌ار وابسته به وزارت راه و شهرسازی در نظر دارد مناقصه مشروحه ذیل را از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت برگزار نماید، لذا از کلیه شرکت‌های واجد شرایط دعوت می‌گردد جهت دریافت اسناد مناقصه از تاریخ انتشار آگهی به درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت به آدرس: www.setadiran.ir مراجعه نمایند. ضمناً کلیه مراحل مناقصه از دریافت اسناد ارزیابی و تکمیل و ارائه پیشنهادات و بازگشایی پاکتها از طریق سامانه یاد شده انجام خواهد شد. لازم است مناقصه گران در صورت عدم عضویت قبلی، مراحل ثبت نام در سایت مذکور و دریافت گواهی امضاء الکترونیکی را جهت شرکت در مناقصات محقق سازند.

موضوع مناقصه	مبلغ برآورد اولیه (ریال)	مبلغ تضمین شرکت در فرآیند ارجاع کار (ریال)	صلاحیت و پایه پیمانکاران	شماره فراخوان سامانه ستاد
تکمیل پارک و فضای سبز اطراف محله ۷ شهر جدید گلپه‌ار (مرحله دوم)	۳۵۰۹/۳۵۰۹/۶۵۰۷۵۰ ریال	۰۰۰/۱۸۰/۳۲۵۱۱ ریال	حداقل پایه ۵ رشته ابنیه از سازمان مدیریت و برنامه ریزی و گواهینامه صلاحیت ایمنی پیمانکاری صادره از وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۲۰۰۲۰۱۲۷۶۰۰۰۰۲۰

- مهلت دریافت اسناد استعلام ارزیابی کیفی: از تاریخ انتشار آگهی لغایت پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۲/۰۴/۳۱
- آخرین مهلت تکمیل و ارسال اسناد ارزیابی: پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۴
- تاریخ بازگشایی پاکت‌های الف و ب: ساعت ۰۹:۳۰ مورخ: ۱۴۰۲/۰۵/۱۵
- تاریخ بازگشایی پاکت‌های پیشنهادی قیمت(ج): ساعت ۱۳:۳۰ مورخ: ۱۴۰۲/۰۵/۱۵

روابط عمومی شرکت عمران شهر جدید گلپه‌ار

آقای احمد ستوده نیاکرانی ک ۳۹۰۰۴۲۲ و شماره ملی ۳۰۷۱۰۴۹۹۸۶

نظر به این که پرونده اتهامی شما به دلیل غیبت غیر موجه بیش از ۳۰ روز (منطبق با تبصره ۷ از ماده ۹ آیین نامه انضباطی کارکنان بانک صادرات ایران) در کمیته انضباطی بانک مطرح رسیدگی می باشد، مقتضی است مطابق قانون آیین دادرسی مدنی طرف مهلت قانونی (حداکثر ۱۰ روز از تاریخ انتشار این آگهی) دفاعیه کتبی و مستندات خود را به نشانی ذیل ارسال نمایید. آدرس: میدان جانباز - برج سپهر - طبقه ۹ - دایره امور کارکنان و رفاه

بانک صادرات ایران – دایره امور کارکنان مدیریت شعب خراسان رضوی

آگهی فقدان سند مالکیت

نظر به اینکه خانم آرزو بلوچی با ارائه دو برگ استشهادیه گواهی امضا شده تقاضای کتبی جهت دریافت سند مالکیت المثنی نوبت اول به این اداره مراجعه نموده و مدعی گردیده که سند مالکیت ششدانگ پلاک ثبتی ۴۰ افرعی از ۱۹۶۰ اصلی واقع در بخش ۱۱ قیانات بلوار شهید چمران به علت جابجایی مفقود شده است لذا با بررسی ثبت دفاتر اسلاک و پرونده ثبتی معلوم گردیده که پلاک مذکور برابر سند شماره ۳۰۸۵۸-۱۱۰۱۱۰۲-۱۴۰۱۱۰۲ دفتر ۱۵ قاین در مالکیت خانم آرزو بلوچی فرزند حمید قرار گرفت که ذیل ثبت دفتر اسلاک الکترونیک به شماره ۵۰۴۰۲۰۰۵۰۴-۱۴۰۲۰۳۰۸۰۲ ثبت و سند مالکیت به شماره سریال ۱۲۳۸۱۲۳۸۰۲۵۰۰۷۱۴۰۰ به نام نامبرده صادر و تسلیم گردیده، لذا مراتب به استناد ماده ۱۲۰ آیین نامه اصلاحی قانون ثبت مصوب ۸۰/۱۱/۸۰ یک نوبت آگهی و متذکر می گردد که هرکس نسبت به ملک مورد آگهی معامله ای انجام داده که در این آگهی ذکر نشده و یا مدعی وجود سند مالکیت نزد خود می باشد باید تا ۱۰ روز پس از انتشار آگهی به این اداره مراجعه و اعتراض خود را ضمن ارائه اصل سند مالکیت یا سند معامله تسلیم نماید و اگر ظرف مهلت مقرر اعتراض نرسد و یا در صورت اعتراض اصل سند مالکیت یا سند معامله ارائه نشود سند مالکیت المثنی نوبت اول صادر و به متقاضی تسلیم خواهد شد. تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۴/۲۶

غلامرضا صادقیان – رئیس اداره ثبت اسناد و املاک قاین

شماره: ۱۵۳۰۲۰۸

آگهی ارزیابی کیفی مشاوران شماره ۲۱/۱۴۰۲

شرکت عمران شهر جدید گلپه‌ار وابسته به وزارت راه و شهرسازی در نظر دارد به استناد آیین نامه خرید خدمات مشاوره به شماره ۱۹۳۵۴۲/ت/۴۲۹۸۶ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۰۱ و اصلاحیه های مربوطه ، پروژه ذیل را در شهر جدید گلپه‌ار و براساس مشخصات و شرایط کلی ذیل به مشاور واجد شرایط واگذار نماید، لذا متقاضیان می توانند جهت دریافت اسناد ارزیابی به درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت به آدرس: www.setadiran.ir مراجعه نمایند. ضمناً کلیه مراحل انتخاب مشاور از دریافت اسناد ارزیابی و تکمیل و ارائه پیشنهادات و بازگشایی پاکت ها از طریق سامانه یاد شده انجام خواهد شد. لازم است مناقصه گران در صورت عدم عضویت قبلی، مراحل ثبت نام در سایت مذکور و دریافت گواهی امضاء الکترونیکی را جهت شرکت در مناقصات محقق نمایند.

موضوع فراخوان	رشته و پایه مشاور	شماره فراخوان سامانه ستاد
انتخاب مشاور مطالعات طراحی مجتمع ایستگاهی با رویکرد توسعه مبتنی بر حمل و نقل همگانی (TOD) در محدوده پیرامون ایستگاه قطار برقی شهر جدید گلپه‌ار	حداقل دارای پایه ۳ گروه معماری و شهرسازی در تخصص‌های ساختمان‌های مسکونی، تجاری، اداری، صنعتی و نظامی و پایه ۲ طراحی شهری یا شهرسازی و پایه ۳ گروه راه و ترابری در تخصص ترافیک و حمل و نقل از سازمان برنامه و بودجه کشور باشند	۲۰۰۲۰۱۲۷۶۰۰۰۰۲۱

- آخرین مهلت دریافت اسناد استعلام ارزیابی کیفی: پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۲/۰۴/۳۱
- آخرین مهلت تکمیل و ارسال اسناد: پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۱۴

روابط عمومی شرکت عمران شهر جدید گلپه‌ار